

Ο λόφος της Δουρούτης και η ιστορία του

Ο λόφος της Δουρούτης σε υψόμετρο 80 περίπου μ. πάνω από την επιφάνεια της λίμνης Παμβώτιδας βρίσκεται στις δυτικές παρυφές του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων εντός των ορίων της Πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Η χαράδρα «Μεγάλο Λαγκάδι» μεταξύ των δυο λόφων αποτελούσε πιθανόν φυσική διόδο από το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων προς την κοιλάδα της Δωδώνης.

Ο λόφος έχει μακρά ιστορία. Η πρωιμότερη δραστηριότητα ανάγεται στον 13ο αιώνα π.Χ. και την Ύστερη Εποχή του Χαλκού και εκτείνεται στους ιστορικούς χρόνους από το τέλος του 8ου έως και τον 4ο αιώνα π.Χ. Το Νεκροταφείο των πρώιμων χριστιανικών χρόνων υποδεικνύει τη χρήση του λόφου την περίοδο εκείνη, και χρονικά ακολουθείται από τα μεταβυζαντινά μνημεία (Μονές Αγίου Γεωργίου και Αγίας Παρασκευής). Τέλος, στην κορυφή του λόφου της Δουρούτης εντοπίζονται οχυρώσεις της περιόδου της Τουρκοκρατίας.

Μετά τον εντοπισμό τάφου της Ύστερης Εποχής του Χαλκού εντός της χαράδρας Μεγάλο Λαγκάδι το 1965 από το Σωτήριο Δάκαρη, τα όσα ήρθαν στο φως το 1976 με τη διάνοιξη αποστραγγιστικής τάφρου στην έξοδο της χαράδρας στο πλαίσιο των έργων διαμόρφωσης του αδόμητου τότε χώρου της Πανεπιστημιούπολης ενέταξαν πλέον δυναμικά τη θέση στον αρχαιολογικό χάρτη του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων.

Ο οικισμός

Εκτός των καταλοίπων του Βορείου και Νοτίου συγκροτήματος, σε οικισμό της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου πιθανό να ανήκουν τα αποσπασματικά θεμέλια που εντοπίστηκαν επιφανειακά σε απόσταση 150-200 μ. βορειοανατολικά του Βόρειου Συγκροτήματος, δίπλα ακριβώς στην περιφράξη κατά μήκος του βόρειου ορίου της Πανεπιστημιούπολης.

Ύστερα από ομόφωνη θετική γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου (10.05.2021), ο Τομέας Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων ανέλαβε τη διενέργεια πενταετούς ανασκαφικού προγράμματος κατά τα έτη 2022-2026 στο λόφο της Δουρούτης υπό τη διεύθυνση των καθηγητών Α. Βλαχόπουλου, Α. Αλεξανδρίδου, Κ. Καθάρου με το καλοκαίρι του 2022 να σηματοδοτεί την έναρξη των εργασιών που είχαν διερευνητικό αρχικά χαρακτήρα και επικεντρώθηκαν στον καθαρισμό του νεκροταφείου.

Η συνέχιση της συστηματικής ανασκαφής στη Δουρούτη έχει ερευνητικούς-αρχαιολογικούς και εκπαιδευτικούς στόχους, επιδιώκοντας να συνδυάσει τη διερεύνηση της σημαντικής αρχαίας θέσης με την εκπαίδευση των φοιτητών της κατεύθυνσης Αρχαιολογίας του Τμήματος. Στις εργασίες θα συμμετέχουν προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές του Τμήματός μας στο πλαίσιο της εκπαίδευσής τους στο πεδίο και σε συνδυασμό με το προσφερόμενο από τον Τομέα Αρχαιολογίας μάθημα «Ανασκαφική-Αρχαιολογία πεδίου στην Ήπειρο».

Το Νεκροταφείο

Μια εκτεταμένη νεκρόπολη 140 ταφών που χρονολογούνται από τον 7ο έως και το τέλος του 4ου αιώνα π.Χ. ανασκάφηκε στις υπώρειες του λόφου, δυτικά από τα Τμήματα Φυσικής και Χημείας σήμερα. Οι ταφές – τόσο μεμονωμένες όσο και σε συστάδες – ήταν πυκνά κατανεμημένοι. Διερευνήθηκαν λάκκοι καλυμμένοι με λιθοσωρό ή με λίθινες πλάκες, κιβωτιόσχημοι και κεραμοσκεπείς τάφοι, παιδικόι εγχυτρισμοί, ταφές σε πίθους, ανακομιδές και ελάχιστες δευτερογενείς καύσεις.

Οι ταφές – ιδιαίτερα του 6ου και 5ου αιώνα – απέδωσαν μεγάλο αριθμό ευρημάτων κυρίως χάλκινων και σιδερένιων αντικειμένων, αλλά και ποσότητες εγχώριας και εισηγμένης κεραμικής. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν πολλά χάλκινα ευρήματα, μεταξύ τους ακέραιο αρχαϊκό κράνος με εγχάρκτη διακόσμηση εντός του οποίου είχε τοποθετηθεί ο σκελετός βρέφους.

Το «Θεσμοφόριο»

Περίπου 200 μ. δυτικά του νεκροταφείου, στις βορειοανατολικές υπώρειες του λόφου της Δουρούτης, αποκαλύφθηκαν δύο συγκροτήματα με κατασκευές κυκλικής και ορθογώνιας κάτοψης που αρχικά θεωρήθηκαν τμήματα οικισμού, μετά την πρόοδο όμως των ερευνών αποδόθηκαν σε ιερό Δήμητρας.

Το Βόρειο Συγκρότημα που καταλαμβάνει τη βόρεια παρυφή του ανατολικού άκρου της χαράδρας Μεγάλο Λαγκάδι αποτελείται από κυκλικό κτίριο διαμέτρου 10,50 μ. που σχηματίζεται από δύο ομόκεντρους κυκλικούς τοίχους και χρονολογείται στις αρχές του 4ου αι. π.Χ.. Στο εσωτερικό του εντοπίστηκε τετράγωνη εστία-βωμός και κενός κυκλικός λάκκος, που κατά την ανασκαφεία παραπέμπουν σε Θεσμοφόριο ιερό αφιερωμένο στη χθόνια λατρεία της Δήμητρας.

Νότια του Βόρειου και βορειοανατολικά της μονής της Δουρούτης, ήρθε στο φως το Νότιο Συγκρότημα στη θέση «Αλώνι του Δεσπότη». Ο κυκλικής κάτοψης πλακοστρωμένος χώρος, διαμέτρου 15 μ., εν μέρει κατεστραμμένος, είχε κατασκευαστεί στις αρχές του 4ου αι. π.Χ., όπως και τα κτίσματα του βόρειου συγκροτήματος, και κατά την ανασκαφεία πιθανότατα ταυτίζεται με αλώνι, δηλαδή την αρχαία Άλω που συνδέεται με τα Αλώα, αφιερωμένα στη Δήμητρα και τον Διόνυσο. Σε απόσταση 30 μ. νότια του πλακοστρωτου ερευνηθήκαν τα σχεδόν επιφανειακά αλλά σε πλήρη κάτοψη θεμέλια ορθογώνιου κτίσματος που διαίρεται εσωτερικά σε δύο ανισομεγέθεις χώρους, ο μικρότερος από τους οποίους απέδωσε εστίες, κάρβουνα και οστά ζώων, πιθανότατα σχετιζόμενα με τα δρώμενα των τελετουργικών εστιάσεων-συμποσιών που πραγματοποιούνταν στα ιερά.

